

Wojskowe i ekonomiczne aspekty europejskiego przemysłu obronnego w dobie globalizacji, na tym tle przedstawienie działalności EADS.

Kielce 31 sierpnia 2004

W wyniku zmian geopolitycznych w latach 90-tych ubiegłego stulecia i osłabienia potencjału wojskowego przez umowy o kontroli zbrojeń i redukcji uzbrojenia przemysły obronne państw europejskich znalazły się w nowej sytuacji i przed nowymi wyzwaniami.

Odpowiedzialni za tę dziedzinę gospodarki doszli do następującego generalnego wniosku: "Historyczne podziały europejskiego rynku obronnego zaciemniły rzeczywisty potencjał tego wysoce skoncentrowanego kompleksu przemysłowego i jeśli utrzymają się obecne tendencje globalizacji gospodarki będzie o wiele mniej o wiele większych firm obronnych służących znacznie większemu i bardziej ujednoczonemu rynkowi, a koła zarządzające uzyskają "paneuropejski" wygląd i styl działania. Zbliżenie nastąpi z racji ujednoczenia standardów oraz praktyk fiskalnych i ekonomicznych. Krótko mówiąc europejski rynek broni stanie się faktem."

Stwierdzenie to jest nadal aktualne dla Europy, Unii Europejskiej i Polski, która jest jej członkiem i NATO, a to dlatego że:

- **po pierwsze:** scenariusz możliwego użycia Sił Zbrojnych lub ich części jest określony przez wysiłki państw europejskich do zachowania pokoju na świecie, Europie lub dla przywracania pokoju, do walki z terroryzmem, dla wsparcia wysiłków humanitarnych oraz dla ochrony własnego terytorium od ataku z lądu, powietrza lub morza;

- **po drugie:** pojawiły się nowe wymagania do stanów osobowych Sił Zbrojnych, wyposażenia oraz wsparcia logistycznego (usług).

Wobec nowych scenariuszy zmieniły się kwalifikacje żołnierza. Dzisiaj potrzebny jest żołnierz zdolny do samodzielnej walki, samotnej lub w małych grupach w każdych warunkach. Potrzebny jest więc żołnierz zawodowy, którego wyposażenie winno być dostosowane do tych nowych scenariuszy. Wyposażenie żołnierza bezpośredniej walki powinno gwarantować mu maksymalnie niezbędne bezpieczeństwo, ruchliwość i kontakt z przełożonym (łączność). Niemniej nie maleje zapotrzebowanie na broń precyzyjną. Zapotrzebowanie to obejmuje czujniki powierzchniowe, podwodne, systemy naprowadzania na cel, inteligentne bronie, łączność i dowodzenie w czasie rzeczywistym, pociski raketowe.

W związku z rozwijającą się współpracą na polu badań, rozwoju oraz produkcji broni, wyposażenia, nastąpiła współpraca na polu logistyki dla utrzymania wyposażenia, jego napraw i rozwoju.

Zarządzanie kryzysowymi scenariuszami rozrzuconymi na całym świecie wymaga logistycznej współpracy dla wsparcia wielonarodowych oddziałów wojskowych i wspólnej organizacji logistycznej.

Należy robić wszystko aby skrócić proces podejmowania decyzji i stawiania zadań informacji przy pomocy nowoczesnych środków łączności i dowodzenia.

- **po trzecie:** zmieniło się podejście do sprostania zapotrzebowaniu na sprzęt (pomimo, że jest to sprawą każdego państwa). Ale ze względu na wysokie koszty, a także często niewielką ilość potrzebnej broni i wyposażenia dla swojej armii zwłaszcza broni i wyposażenia o najbardziej zaawansowanej technologii państwa i firmy łączą się dla bi- lub multilateralnych wspólnych przedsięwzięć wewnątrz sojuszu lub poza nim (samolot myśliwski, śmigłowiec bojowy, samolot szkolny "Mako", itd.).

- **po czwarte:** firmy produkujące broń zmuszone są, tak jak to się dzieje w innych gałęziach przemysłu międzynarodowego, tworzyć sieć dostawców i producentów, a także eksportu części zamiennych i kompletnych rodzajów broni, by zaspokoić potrzeby gdzie by nie istniały. Powoduje to stopniową i kolektywną utratę kontroli politycznej nad groźbą posiadania broni pochodzącej z wielu zakątków świata. Coraz częściej firmy a nie państwa są właścicielami i zarządzają kompleksami przemysłowymi.

- **po piąte:** zmieniło się także podejście do utrzymania narodowego potencjału obronnego. Zaistniała konieczność skonsolidowania technicznych możliwości europejskiego przemysłu obronnego. Warunki we wszystkich krajach Europy są lub były zbliżone. Wszystkie one miały lub mają większy potencjał od nowych potrzeb swych Sił Zbrojnych i potrzebują tym samym dla nich mniej uzbrojenia i wyposażenia. Oznaczało to i jeszcze oznacza pilną potrzebę określenia priorytetów, kompetencji i potencjału. Europa dzisiaj nie może sobie pozwolić na duże ilości dostawców oraz producentów. Możliwości dublujące się nadmiernie ulegają redukcji. Narodowa samowystarczalność w dziedzinie uzbrojenia ma mniejsze dziś znaczenie niż kiedyś.

Współpraca i integracja europejskiego przemysłu obronnego musi być postrzegana jako wkład w rozwój całej Europy.

Z punktu widzenia gospodarki narodowej rozsądne jest posiadanie własnego potencjału technologicznego.

Pieniądże wydane na badania i rozwój mające na celu rozwój wyposażenia i uzbrojenia wojskowego powinny przynieść

wartościowe efekty w sferze produktu społecznego.

Wobec technologicznej przewagi na pewnych obszarach Stanów Zjednoczonych, dla funkcjonowania rynku, oraz z ważnych powodów politycznych konieczna jest współpraca transatlantycka.

Z drugiej zaś strony kraje europejskie nie mogą pozbyć się własnej produkcji i stawać się zależne od USA jako jedyne źródła wyposażenia wojskowego.

- **po szóste:** wobec technologicznej przewagi przemysłu obronnego Europy Zachodniej nad prawie wszystkimi obszarami tej produkcji w państwach Europy Środkowo-Wschodniej, które stały się członkami NATO i UE, a opartej o licencje i technologię radziecką (rosyjską), istnieje pilna potrzeba pozyskania przez te państwa nowoczesnych technologii. Nie będzie to możliwe bez promocji i integracji przemysłów obronnych tych dwóch obszarów Europy.

- **i wreszcie po siódme:** dzisiaj, aby konkurować na rynkach poza Europą z USA i Rosją niezbędna jest integracja przemysłu obronnego Europy, jego specjalizacja, obniżanie kosztów produkcji i duże nakłady na badania i rozwój.

Przytoczona przeze mnie wyżej argumentacja w dużej mierze legła u podstaw decyzji polityczno-ekonomicznych o powstaniu 10 lipca 2000 roku koncernu europejskiego EADS (Europejskie Przedsiębiorstwo Lotnicze, Obronne i Kosmiczne).

Koncern powstał w wyniku fuzji 3 przedsiębiorstw: niemieckiego DAIMLER CHRYSLER AEROSPACE AG, francuskiego Aerospatiale MATRA i hiszpańskiego CASA. Obecnie EADS znajduje się na pierwszym miejscu w Europie oraz na drugim w skali światowej w zakresie produkcji lotniczej i kosmicznej.

Sektory działalności EADS obejmują lotnictwo cywilne i wojskowe, przestrzeń kosmiczną i systemy obronne oraz świadczenie usług.

EADS ma 37,5% udziałów w MBDA, drugim na świecie wytwórcy pocisków raketowych. Ponadto EADS ma 27% udziałów w fińskiej Patrii i jest także najważniejszym partnerem konsorcjum Eurofighter oraz rozwija wojskowy samolot transportowy A400M. Od 2001 roku EADS jest właścicielem 74% udziałów PZL Warszawa-Okęcie.

Grupa EADS zatrudnia ponad 100 000 pracowników w ponad 70 lokalizacjach w Niemczech, Hiszpanii, Francji, Wielkiej Brytanii i Polsce. Rok 2003 EADS zamknął obrotem w wysokości 30,133 mld Euro.

Struktura własności EADS jest następująca:

- ponad 34% akcji EADS znajduje się w rękach prywatnych inwestorów;
- po 30% akcji posiada francuski holding SOGEADE oraz DAIMLER CHRYSLER AEROSPACE;
- około 5,5% akcji jest w posiadaniu hiszpańskiego holdingu państwowego SEPI.

Struktura EADS jest następująca:

- Airbus;
- wojskowe samoloty transportowe;
- Dział lotniczy:
 - a)Eurocopter;
 - b)ATR;
 - c)EADS EFW;
 - d)EADS Sogerma Services;
- Dział kosmiczny:
 - a)EADS Astrium;
 - b)Cilas;
 - c)EADS Sodern;
 - d)EADS Space Transportation;
 - e)EADS Space Services.
- Systemy obronne i zabezpieczające:
 - a)EADS Military Aircraft;
 - b)EADS Services;
 - c)Missiles;
 - d)Elektroniczne systemy obronne
 - e)Systemy obronne łączności.

W 2001 roku EADS CASA stał się głównym udziałowcem PZL Warszawa-Okęcie. W momencie prywatyzacji PZL Warszawa-Okęcie przedsiębiorstwo to było w stanie bankructwa. W ramach umowy prywatyzacyjnej EADS CASA zobowiązała się wobec Rządu RP do zainwestowania około 16 milionów złotych (tj. Około 4 milionów USD). W rzeczywistości kwota zainwestowana przez hiszpańską spółkę 3-krotnie przekroczyła tą sumę osiągając około 12 milionów Euro.

W ramach umowy offsetowej wynikającej z zakupu samolotu transportowego C295 EADS CASA zainwestowała 70 mln Euro (docelowo inwestycje te mają wynosić 220 mln Euro do 2010 roku).

W wyniku inwestycji offsetowych oprócz produkcji własnej PZL Okęcie zajmuje się wytwarzaniem elementów do transportowców C295 (skrzydła, tylne drzwi i rampa, okablowanie elektryczne, drzwi) oraz sekcji 11 (dolna część kadłuba) dla Airbusa.

Produkcja wyżej wymienionych elementów i urządzeń zlokalizowana jest w Warszawie i w Mielcu, gdzie zatrudnionych jest w sumie około 600 osób.

Struktura udziałów EADS PZL Okęcie jest następująca:

- Pracownicy - 7,7%;
- Ministerstwo Skarbu Państwa - 18,3%;
- EADS CASA - 74%.

Przedsiębiorstwo EADS PZL Okęcie ma nadzieję, że w roku bieżącym saldo zysków strat zostanie wyzerowane. Do tej pory ponoszono corocznie straty - w końcu 2003 roku było ich ponad 36 miliardów złotych.

Dobrze rozwija się współpraca Eurocoptera z PZL Świdnik. Wartość tej współpracy w 2003 roku wyniosła 1,5 miliona Euro.

EADS zainteresowany jest współpracą z PHZ Bumar. W tym celu powołana zostanie w miesiącu wrześniu br. grupa robocza reprezentująca oba koncerny w celu określenia obszarów możliwej współpracy.

Polski przemysł obronny aby sprostać zadaniom i wyzwaniom w warunkach globalizacji powinien integrować się z europejskim przemysłem obronnym w celu:

- pozyskania nowych technologii;
- realizacji wspólnych programów (samolot szkolny, śmigłowiec transportowy, itd.);
- pozyskania kapitału;
- realizacji produkcji urządzeń i części do uzbrojenia i wyposażenia w oparciu o technologie firm zachodnich w ramach tzw. rozkooperowania jej produkcji;
- określenia zakresu i możliwości swojej specjalizacji w ramach Europy.

Tym przedsięwzięciom winna sprzyjać polityka zakupów nowej techniki wojskowej przez MON w ramach programu modernizacji Wojska Polskiego zgodnie z ustawami o zamówieniach publicznych i offsetową, które powinny być także ważnymi narzędziami zapobiegającymi marginalizacji polskiego przemysłu obronnego.

EADS inwestując w Polsce stał się największym inwestorem zagranicznym w polskim przemyśle obronnym. Jest on także firmą wiarygodną i zainteresowaną dalszym rozszerzeniem współpracy w zakresie:

- przekazywania polskiemu przemysłowi obronnemu nowych technologii;
- przekazywaniem do produkcji w Polsce urządzeń i części uzbrojenia i wyposażenia w ramach rozkooperowania;
- udzielenia pomocy polskiemu przemysłowi obronnemu w zakresie opanowania nowych technologii niezbędnej do realizacji istniejącej już produkcji uzbrojenia np. SW-4;
- zaangażowania kapitałowego;
- udziału w realizacji wspólnych programów związanych z uzbrojeniem i wyposażeniem dla Wojska Polskiego (śmigłowce transportowe, korweta "Gawron");
- pozyskania rynków zbytu na uzbrojenie i wyposażenie produkowane przez polski przemysł obronny w oparciu o jego technologie, a także w oparciu o technologie EADS realizowaną w Polsce.

Obszarem, którym EADS jest zainteresowany, a wynikającym ze strategii działania na polskim rynku są:

- udział w przetargach na technikę wojskową i wyposażenie dla Wojska Polskiego; Polskiej Straży Granicznej, Policji Państwowej i Lotniczego Pogotowia Ratunkowego w zakresie:
 - sprzętu łączności i dowodzenia;
 - śmigłowców;
 - systemów rozpoznania, w tym bezpilotowych samolotów;
 - systemu raketowego "Mica" dla korwety "Gawron";
- udziału wspólnie z PZL Świdnik, w programie dla lotnictwa Wojsk Lądowych:
 - a) śmigłowca transportowego;
 - b) śmigłowca bojowego;
- udziału wspólnie z PZL Mielec w programie dla Sił Powietrznych Polski "samolotu szkolnego "MAKO";
- przekazania do montowni w PZL Świdnik od początku przyszłego roku (2005) wersji "zielonej" śmigłowca "Cougar" z uruchomieniem linii montażu wszystkich jego urządzeń.

Ponadto EADS zainteresowany jest dalszym udziałem w prywatyzacji polskiego przemysłu obronnego.

EADS krytycznie ocenia postępowanie w zakresie wyboru systemu łączności specjalnej typu "Tetra". Na rynku istnieją nowsze i tańsze rozwiązania. Wybór winien tym samym nastąpić na drodze przewidzianej ustawą "O zamówieniach publicznych".

EADS w bieżącym roku weźmie udział w konkursie wyboru samolotu pasażerskiego dla PLL LOT.

W celu koordynacji powyższych działań EADS na polskim rynku w bieżącym roku została powołana Sp. z o.o. EADS Polska, która nie zajmuje się eksportem czy też importem produkcji specjalnej, a reprezentowaniem w Polsce wszystkich firm wchodzących w skład koncernu EADS.